

Başvuru Numarası : 2023/2095
Toplantı Tarihi/Sayısı : 12.12.2024/53
Karar Numarası : 2024/1269
Başvuran : D.G.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Eskişehir L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın; dış rahatsızlığı nedeniyle ceza infaz kurumu dış hekimi tarafından dış hastanesine sevkinin uygun görüldüğü ancak sevk işleminin gerçekleştirilmediği, söz konusu durumun beş kez tekrar ettiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran başvuru dilekçesinde özetle;
- Dış rahatsızlığı sebebiyle Kurum dış hekimine muayene olduğunu,
 - Dış hekiminin hastaneye sevkini uygun gördüğünü fakat sevkinin gerçekleştirilmediğini, bu durumun beş kez tekrar ettiğini, dış rahatsızlığı nedeniyle yemek yerken zorlandığını iddia etmektedir.
3. Muhatap Eskişehir L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;
- Başvuruya dair yapılan araştırmada, başvuranın 19/7/2023 tarihinde Eskişehir Ağız ve Diş Sağlığı Hastanesine sevk edildiği ancak Eskişehir Jandarma Tabur Komutanlığı tarafından personel ve araç yetersizliği nedeniyle sevk işleminin gerçekleştirilemediği,
 - Başvuranın 21/9/2023 tarihinde Eskişehir Ağız ve Diş Sağlığı Hastanesine sevk planlamasının yapıldığı,
 - 5/10/2023 tarihinde başvuranın Eskişehir Ağız ve Diş Sağlığı Hastanesine sevkinin gerçekleştirildiği, muayenesinin yapıldığı ve kanal tedavisi için ilgili uzman dış hekiminden randevu beklenildiği,
 - Kurumda 1750 mahpusun bulunduğu ve başvuranın hastane sevkinde herhangi bir aciliyet durumunun belirtilmediği ifade edilmektedir.
4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından yazılı görüş sunulmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı 17'nci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. (...) Kimseye

işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz. (...)"

6. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "*Kurumun görevleri*" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

7. 6701 sayılı Kanun'un "*Başvurular*" başlıklı 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Ön inceleme*" başlıklı 48'inci maddesine göre: "*Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçirmeden önce ön incelemeye tabi tutulur...*"

9. Mezkur Yönetmelik'in "*Karar türleri*" başlıklı 65'inci maddesi şöyledir:

"Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

10. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

11. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

12. İşkence ve kötü muamele ulusal ve uluslararası mevzuatta mutlak olarak yasaklanmıştır. Birleşmiş Milletler (BM) Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 7'nci maddesine göre; "*Hiç kimse işkenceye ya da zalimane, insanlık dışı ya da küçük düşürücü muamele ya da cezalandırmaya maruz bırakılamaz.*" Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) "*İşkence yasağı*" başlıklı 3'üncü maddesine göre; "*Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muamelelere tabi tutulamaz.*"

13. Anayasa'nın 17'nci maddesinde kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağı, kimsenin insan haysiyeti ile bağdaşmayan ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır. Anayasa Mahkemesi (AYM) bu kavramlar arasında bir yoğunluk farkının bulunduğunu ifade etmektedir. Buna göre; kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne en fazla zarar veren muamelenin *işkence*, bu seviyeye varmayan fakat yine de önceden tasarlanmış, uzun dönem içinde saatlerce uygulanmış ve fiziki yaralanmaya veya yoğun maddi veya manevi ıstıraba sebep olan muamelenin *eziyet*, mağdurları küçük düşürebilecek ve utandırabilecek şekilde kendilerinde korku, küçültülme, elem ve aşağılanma duygusu uyandıran veya mağduru kendi iradesine ve vicdanına aykırı bir şekilde hareket etmeye sürükleyen aşağılayıcı nitelikteki daha hafif muamelelerin ise *insan haysiyetiyle bağdaşmayan* muamele veya ceza olarak değerlendirilebileceğini belirtmektedir (AYM, *Cezmi Demir ve*

Diğerleri, 2013/293, para. 85, 88 ve 89).

14. BM İşkence ve Diğer Zalimane, Gayri İnsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme'nin 1'inci maddesine göre işkence kavramı "(...) *bir şahsa veya bir üçüncü şahsa, bu şahsın veya üçüncü şahsın işlediği veya işlediğinden şüphe edilen bir fiil sebebiyle, cezalandırmak amacıyla bilgi veya itiraf elde etmek için veya ayırım gözeten herhangi bir sebep dolayısıyla bir kamu görevlisinin veya bu sıfatla hareket eden bir başka şahsın teşviki veya rızası veya muvafakatiyle uygulanan fiziki veya manevi ağır acı veya ızdırap veren bir fiil*" anlamına gelmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadına göre kötü muamelenin Sözleşme'nin 3'üncü maddesi kapsamına girmesi için asgari bir önem seviyesine ulaşması gerekmektedir. Bu asgari değerlendirme gerçekleştirilirken muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ve başvuranın cinsiyeti, yaşı gibi faktörler dikkate alınmaktadır (AİHM, *Abdülkadir Aksoy/Türkiye*, B. No: 47585/16, 5/3/2019, para. 41).

15. Mahpuslar kendileri hakkındaki mahkûmiyet veya tutuklama kararı ile hukuken ellerinden alınmayan tüm hakları muhafaza etmektedir (Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Avrupa Cezaevi Kurallarına Dair Üye Devletlere Rec(2006)2-rev Sayılı Tavsiye Kararı, para. 2). Bu bağlamda Anayasa'nın 56'ncı maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "*Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlar (...)*" hükmüne göre herkesin sağlık hakkı bulunmakta ve bunu sağlama ödevi Devletin yükümlülüğünde bulunmaktadır. Benzer bir şekilde, uluslararası insan hakları belgesi olan BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin 12'nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "*Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, herkesin erişilebilir en yüksek bedensel ve ruhsal sağlık standardından yararlanma hakkını tanır.*" hükmü ile sağlık hakkı taahhüt altına alınmıştır.

16. Avrupa İşkence ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi (CPT) mahpusların tutulma süreleri boyunca her zaman doktora erişimlerinin *gereksiz* gecikme olmadan karşılanması gerektiğini belirtmektedir (Avrupa Konseyi, CPT, Cezaevlerinde Sağlık Hizmetleri, 1993, para. 34). Mahpusun insan onuruna yaraşır koşullarda tutulması ve tutukluluğun doğasında mevcut olan kaçınılmaz acı eşiğinin aşılmaması Devletin yükümlülüğündedir (AİHM, *Kudla/Polonya*, B. No: 30210/96, 26/10/2000, para. 94). Bu kapsamda mahpusun ihtiyacı olan sağlık hizmetinin uygun bir şekilde karşılanması gerekmektedir. Başvuru dilekçesinde, başvuranın dışında meydana gelen rahatsızlık nedeniyle yemek yerken zorlandığı, Kurum dış hekimi tarafından hastaneye sevkine uygun görülmesine rağmen sevk işleminin ve bu durumun beş kez tekrar ettiği ifade edilmektedir.

17. 29/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "*Hükümlünün muayene ve tedavi istekleri*" başlıklı 71'inci maddesine göre "*Hükümlü, beden ve ruh sağlığının korunması, hastalıklarının tanısı için muayene ve tedavi olanaklarından, tıbbî araçlardan yararlanma hakkına sahiptir. Bunun için hükümlü öncelikle kurum revirinde, mümkün olmaması hâlinde Devlet veya üniversite hastanelerinin mahkûm koşullarında tedavi ettirilir.*" Bu kapsamda başvuranın dilekçesinden anlaşıldığı üzere öncelikle başvurulması gereken merci olan Kurum revirinde başvuranın muayene işleminin gerçekleştirilmediğine ilişkin bir beyanı bulunmamaktadır.

18. Somut olaya ilişkin paylaşılan bilgi ve belgelerden başvuranın iddia etmiş olduğu beş kez sevk işleminin gerçekleştirilmediği beyanının doğruluğuna ilişkin bir kanıt rastlanılmamıştır. Buna ek olarak, başvuran Kurumun cevaplarına karşı yazılı bir görüş sunmamıştır. Muhatap Kurum ise 19/7/2023 tarihinde sevk işleminin Jandarma komutanlığının özel gerekçesi nedeni ile gerçekleştirilemediğini, başvuranın Kurum revirinde muayenesi sonrasında 21/9/2023 tarihinde sevk planlamasının yapıldığını ve 5/10/2023 tarihinde sevk işleminin gerçekleştirildiğini bildirmektedir. Ayrıca, İdare Kurumunda 1750 mahpusun bulunduğunu ve ilgili tarihte dış hastanesine sevk bekleyen 650 mahpusun mevcut olduğunu, söz konusu işlemlerin dış hekiminin yönlendirmesine

tabi olarak sırayla ve özel durumlar gözetilerek yerine getirildiğini belirtmektedir.

19. Başvuranın 5/10/2023 tarihinde Eskişehir Ağız ve Diş Sağlığı Hastanesinde gerçekleştirilen diş muayenesinde, diş hekimi tarafından "26 no.lu dişin kanal tedavisinin uzman tarafından yapılması uygundur" notu düşülmüştür. Mahpusların tıbbi yardıma erişimlerini sağlamak Kurum yetkililerinin görevidir. Bu yardımın sağlanması özellikle tedavinin acil olduğu tespit edildiğinde önem arz etmektedir (AİHM, *Wenerski/Polonya*, B. No. 44369/02, 20/4/2009, para. 61). Muhatap Kurumun yazılı görüşünde beyan ettiği üzere paylaşılan bilgi ve belgelerde diş hekimi tarafından söz konusu tedavinin aciliyet gerektirdiği veya başvuranın öncelikle muayene edilmesi gerektiği hususuna dair bildirilen bir görüş bulunmamaktadır.

20. Başvuranın durumu değerlendirildiğinde, dişi için kanal tedavisinin yapılmasının diş hekimi tarafından uygun görüldüğü ve sağlık durumunu ağırlaştırıcı farklı bir durumun söz konusu olmadığı ve tedavi işleminin öncelikli veya acil olmadığı anlaşılmaktadır. Başvuranın sevk işleminin gerçekleştirilmemesinin muhatap Kurumun keyfi tutumu veya kasti bir davranışını ile meydana geldiğine dair bir tespite varılamamıştır. Başvuranın Kurumumuza başvuru yaptığı tarihten itibaren iki hafta içerisinde hastane sevk işlemi gerçekleştirilmiş ve başvuranın muayenesi yapılarak diş hekimi tarafından tanı ve tedaviye ilişkin değerlendirmede bulunulmuştur.

21. Sonuç olarak, başvuranın iddiaları, muhatap Kurumun cevapları, konuya dair içtihat ve ilgili mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; somut olayda yaşanan aksaklığın, Kurumun keyfi tutumu veya kasti bir yaklaşımı sonucu olmadığı, başvuranın sevk işleminin kısa bir müddet sonra gerçekleştirilmiş olduğu anlaşıldığından kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

12/12/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye

